

ב תום מילחמת יום הכיפורים זומנו מפקדי ה-אוגדות, שנטלו חלק במלחמה, לפגישה עם ועדת העורכים של העיתונות הישראלית. כל אלוף סיפר על מעללי אוגדתו וקרבותיה. כאשר הגיע תורו של האלוף אברהם ("ברנ") אדן לסכם את הקרבות בהם השתתפה אוגדתו, הוא לא הירבה במילים. ברן, הידוע בצה"ל כמי שאינו מצטיין דווקא בניסוחים ודברנות מופלגת, הסתפק במשפט: "אנחנו בסך הכל נלחמנו על חיינו".

שנה אחרי המלחמה נאלץ האלוף אדן, אחד המעטים מבין אלופי צה"ל שהשתתפו במלחמת יום הכיפורים ושנותרו בצה"ל, להגן שוב על חייו. הפעם היתה זו מלחמה על חיו כמצביא. דווקא האלוף שהיה מעורב פחות מאחרים במלחמות הגנרלים שהטילו את צילן על מלחמת יום הכיפורים, מצא את עצמו במרכז של פרשה עכורה שאימה להטיל כחם על כל הקאריירה הצבאית שלו.

ברן מדבר באלחוט בחפ"ק

הפארוכס בכל העסק הביש, שהסעיר השבוע את ישראל ועוד עתיד להסעיר בעתיד למרות מה שאמרה ותגיד עליו ועדת אגרנט — שהוא צץ ועלה ביוזמתו של ברן עצמו. בתום המלחמה לא בא איש בטענות או בהאשמות כלשהן כלפי ברן לגבי צורת ניהול המלחמה באוגדתו בימי הלחימה. לאנשים שונים בצה"ל או מחוצה לו יכלו להיות השגות וביקורות על לחימת אוגדתו, אולם אלה היו ביקורות לגיטימיות בנוסח בו מעביר צה"ל תחת שבת הביקורת, בדרך התיקור, הסיכומים והפקת הלקחים, את מבצעי כל היחידות הלוחמות.

רק מיספר חודשים אחרי המלחמה, כאשר נערכו ה-סיכומים בפקוד הדרום לגבי הקרבות השונים שהתחוללו בזירה המצרית, מצא ברן את עצמו בעמדת התגוננות. מפקדים שונים הביעו דיעות מקצועיות חריפות על מה שעשתה אוגדתו ביום השלישי של המלחמה. תחת לחץ הביקורת ניסה ברן לגול את האחריות מעל שכמו. הוא

את מהלכי האויב ואף להביסו באמצעות כוחות קטנים יחסית.

בנפרד

ובדירוג

ב יום ראשון, ה-7 באוקטובר, הגיעו שתי אוגדות המילואים בחזית הדרום, זו של ברן וזו של האלוף אריק שרון, להיערכות קרוב לקו החזית. מפקדיהן לחצו על פתיחה מהירה במיתקפת-נגד, ואף הגישו את תוכניותיהם לביצועה. אולם אלוף-הפקוד פסל את כל התוכניות, והכין תוכנית משלו להתקפה. עליה דיווח לרמטכ"ל וזכה באישורו.

גונן בחר לפתוח במיתקפת-נגד מקבילה, בטרם הספיקו המצרים להתבסס בשטחים שתפסו. משתי אפשרויות הי-תקפה מהאגף הוא הפיק אפשרות שלישית. במקום לצלוח את התעלה או לאפשר למצרים להתקדם, הוא עמד על כך שהמצרים ייבלמו על דרך החת"ם. ציר מקביל לכביש התעלה (ציר לקסיקון) שנתפסה כבר בידי המצרים, המתפתל במרחקים שבין ארבעה לתשעה קילומטרים ממנו ושנועד בעבר לשימוש חיל-התותחנים של צה"ל. הוא תיכנן מיתקפת-נגד בצד המזרחי של התעלה, מצפון לדרום, במטרה להשמיד את הכוחות המצריים שצלחו כבר את התעלה, תוך סיכום שאם המיתקפה תצליח, תנוצל ההצלחה לחציית התעלה באזור דויר-סואר, על גבי ה-גשרים שהקימו המצרים עצמם.

בשעות הערב של ה-7 באוקטובר כונסה קבוצת הפקודות במפקדת החזית כדי להבהיר למפקדים את תוכנית ההתקפה. ההתקפה היתה צריכה להיות מיתקפת-נגד מקבילה בדירוג, כשבחתילה פועלת האוגדה של ברן בגיזרה הצפונית של התעלה, נגד הארמיה השנייה של

מה באמת קרה ב-8 באוקטובר 1973 היום האדור ביותר

הצבא המצרי מקנטרה ועד האגם המר הגדול. אחריה היתה צריכה להיכנס לפעולה האוגדה של אריק שרון ולחקוף את הארמיה השלישית של הצבא המצרי מצפון לדרום, מהאגם המר הגדול ועד סואץ. סוכם שאם ה-מיתקפות תצלחנה, תצלח אוגדת ברן את התעלה באיזור דויר-סואר (שם בוצעה הצליחה ב-16 בחודש) ואילו אוגדת שרון תצלח את התעלה בסואץ.

כלומר, התקפת-הנגד אמורה היתה להיות רבי-שלבית. היא נועדה לענות על בעיית היסוד: האם יש להשמיד קודם את הצבא המצרי ממזרח לתעלה ואחר-כך לצלוח, או קודם לצלוח, ואחר-כך להשמיד? הפור נפל על האס-פרות הראשונה.

היה צריך להיות ברור למפקדים שהמשימה מספר 1 היא השמדת הצבא המצרי שכבר צלח את התעלה תוך הישענות על דרך החת"ם (שנקרא בצופן ציר חזונית), כאשר בשלב ב' אם תתמלא המשימה העיקרית, ייעשה ניסיון לצלוח את התעלה.

על הקונצפציה של וכנית סיקורית זו, שאושרה על-ידי הרמטכ"ל, היו כמה עוררים, בעיקר אחרי שנכשלה. הטענה העיקרית נגדה היתה שהיה צורך לרכז מאמץ עיקרי של שתי אוגדות, במקום להפעיל את שתי האוגדות בנפרד ובדירוג. הבעיה בהפעלת שתי האוגדות במאוחד היתה בכך שהיא היתה חושפת למעשה את כל החזית ולא היתה משאירה כל כוח עתודה שיבלום את המצרים במקרה שינסו לפרוץ אל תוך סיני, לתפוס את מעברי ההרים ולהתקדם הלאה. היה כרוך בכך סיכון רב מדי ולכן לא אישר המטכ"ל את ההצעה לתקוף בשתי אוגדות בריזמנית. אוגדת שרון אמורה היתה להישאר כעתודה מטכ"לית עד שיתברר כי אוגדת ברן אכן מצליחה בי-משימתה.

בשעות הלילה המאוחרות יצאו המפקדים ליחידותיהם על מנת להכין את תוכניות אוגדותיהם ולהכין את ת-יחידות לקרב שאמור היה להיפתח בבוקר. ההתקפה נפתחה בשעות הבוקר, כאשר החלו עוצבות אוגדת ברן לנוע ממקומות, תריכוו שלהן לעבר צירי התקפה. כעבור כ-12 שעות הסתיימה ההתקפה. אף אחת מהמשימות לא בוצעה. הכוח המצרי שממזרח לתעלה לא הושמד. לא נתפס מאחז או ראש-גשר בגדה המערבית של התעלה. לכוחות התוקפים נגרמו אבידות כבדות יחסית. כמה עשרות טנקים הושמדו. מפקד אחד הגדודים, סא"ל אסף יגורי, נפל בשבי המצרי יחד עם עוד שבוים רבים.

שינוי משימה

או משימה נוספת?

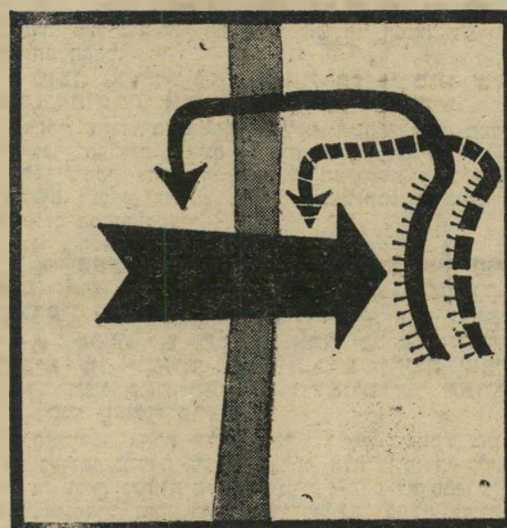
מה קרה במשך 12 שעות הלחימה? מדוע נכשלה ההתקפה, שאמורה היתה לחולל תפנית בחזית הדרום כבר ביום השלישי של המלחמה ושעל פי כל הנתונים היו לה סיכויים להצליח?

סביב התשובות לשאלות אלה, ממוקדת המחלוקת בין האלופים ברן וגונן. ברן טען וטוען כי ההתקפה נכשלה באשמתו הישירה של גונן, ששינה לו תוך כדי מהלך הקרב את משימותיו, סיצל את כוחותיו וחסיל עליו משימות חדשות ששיבשו את האמאץ העיקרי שלו. גונן

מאת אלי תבור

מצידה המזרחי של התעלה, אותו תפסו ביום-הכיפורים, היתה גם ברירה לגבי מועד מיתקפת-הנגד. קיימים שלושה סוגים של התקפת-נגד:

- התקפת-נגד מקדימה, שהיא בעצם מיתקפת-מנוע לפני שהאויב פותח בהתקפתו. אפשרות זו כבר לא היתה קיימת אחרי יום-כיפור ה-6 בחודש.
- התקפת-נגד מקבילה, הנערכת בשעה שהאויב עדיין תוקף ולא הספיק להתבסס ביעדים שתפס.
- התקפת-נגד אחרת (מלשון אחרון), הנערכת אחרי שהאויב כבר התבסס והתמקם בשטחים שכבש. משתי האפשרויות האחרונות נראתה התקפת-הנגד המקבילה כסבירה ביותר, משום שהיא מאפשרת לשבש

הקונצפציות

מירשם זה מדגים את שתי התפיסות שהיו מקובלות בצה"ל לפני המלחמה לגבי מיתקפת-נגד לפלישה מצ' רית לסיני. החץ השחור הגדול מסמן את כיוון התקפה של האויב. החץ המתמשך מימין מסמן את התפיסה של בלימת ההתקפה קרוב ככל האפשר לקו המים ות' קיפת-נגד מהאגף אחרי צליחת התעלה מערבה. החץ המקווקו מסמן את התיאוריה על פיה יש לאפשר לאויב להתקדם עמוק יותר לתוך שטח סיני, כדי לחאריד את אגפו ואז לתקוף אותו באגף מבלי לצלוח את התעלה.

הטיל את האחריות לכישלון התקפת-הנגד שערכה אוגדתו ב-8 באוקטובר 1973 נגד כוחות הארמיה השנייה בחזית הדרום, על מי שהיה באותו יום אלוף הפיקוד ומפקד ה-חזית, האלוף שמואל ("גורודיש") גונן.

גורודיש, שעד אז לא אמר מילה רעה אחת על ברן ולא הוכיח אותו על מעשיו ומחדליו באותו יום, נדהם. כדי להגן על עצמו מפני האשמות שהטיח בפניו ברן בפורום זה ובאחרים, הוא נחלץ לגונן על עצמו, להוכיח שלא הוא האחראי לכישלון. כך הוחל בבדיקה יסודית של מאורעות אותו יום בחזית הדרום, בדיקה שהתגלגלה ככדור שלג, הולידה את "פרשת ברן" ועוד עלולה להכות הדים בעתיד.

כיוון שגם ועדת אגרנט החליטה למקד את הקירתה דווקא על מה שאירע ביום זה, עלול ה-8 באוקטובר להיות מוצג כיום האדור ביותר של מלחמת יום הכיפורים, למרות שלא היה כזה. העובדה שהזוכית המגדלת ה-לאומית הונגה דווקא על מאורעות יום זה מכל ימי המלחמה, עלולה להפוך אותו לתאריך הבולט ביותר במלחמה. יותר מה-6 באוקטובר, יום מחדל הכוננות, ויותר מה-16 באוקטובר, יום צליחת התעלה מערב.

יום ההתפכחות

מה שמיידך ומכדיל את ה-8 באוקטובר משאר ימי המלחמה הוא אולי ההתפכחות שחולל בקרב מפקדי צה"ל. עד לאותו יום היו רבים מהם בהשפעת שיכרו מלחמת ששת-הימים, תוך אמונה בלתי מעורערת בעליונותו של צה"ל וביכולתו להביס את הצבא המצרי בקלות. בתום אותו יום השתנתה התמונה, ופני המציאות בשדה הקרב החלו להתבהר.

ההצלחה הראשונית שנחלו כוחות הצליחה המצריים ביום הראשון למלחמה, אחרי שהצליחו לתפוס כימעט את כל קו המים בגדה המזרחית של תעלת-סואץ, לא היוותה נושא לדאגה מיוחדת. ביום הכיפורים עדיין האמינה צמרת צה"ל כי ניתן לבלום את המצרים ולהדפס חזרה אל מעבר לתעלה כרגע שכוחות המילואים המגויסים יגיעו לקו החזית. הפיתרון של צה"ל לאפשרות צליחה נרחבת של המצרים היו מוכנים מראש. על פי עיקרי תורת המלחמה היה ברור שיש צורך לבלום את הכוח המצרי התוקף במינימום כוח בולם ולרכוז את המאמץ העיקרי כדי לתקוף במהירות את האויב במקום שהוא מוכן לכך פחות מכל.

היה מוסכם שאם התקפת-הנגד יש לבצע מאגפו של הצבא המצרי, אבל המציאות בשטח היקשתה על יישום מסקנה זו. הצבא המצרי התפרש לאורך תעלת-סואץ על סני גיזרה צרה מאוד, קרוב לקו המים. האגף מצפון או מדרום היה צר מדי כדי לאפשר להתקפת-נגד נרחבת. היו שתי אפשרויות לבצועה בכל זאת:

- לצלוח מחר את תעלת-סואץ, תוך ניצול אמצעי הגישור של המצרים עצמם, ולהכות את האגף המצרי שממערב לתעלה, במקום שם הוא מצפה פחות מכל להתקפת-נגד.
- לאפשר למצרים להמשיך ולהתקדם אל תוך סיני כדי שיאריכו את אנשיהם ויחששו אותם לאפשרות התקפה